

УДК 159.923:355.01

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2026-1.31>

Марія ЯЦЮК

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри психології,

Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»

yatsyuk.m@academia.vn.ua

ORCID: 0000-0002-2393-9964

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Анотація. *Мета статті* полягає у комплексному теоретичному обґрунтуванні сутності та динаміки парадигмальної трансформації професійної ідентичності практичного психолога в умовах повномасштабної російсько-української війни. Дослідження зосереджено на системному аналізі взаємозв'язку між глибинними змінами змістового ядра ідентичності (внутрішні рольові моделі, система професійних цінностей та структура компетенцій) та необхідністю формування нового професійного іміджу, адекватного екстремальним умовам діяльності. Робота спрямована на концептуалізацію нового архетипу фахівця, що кристалізується у відповідь на виклики колективної травматизації та соціальної кризи. **Методологія наукового дослідження** ґрунтується на принципах системного, феноменологічного та соціокультурного підходів. Системний підхід дав змогу моделювати професійний імідж як відкриту, динамічну систему, що адаптується до впливу дестабілізуючих факторів воєнного часу. Феноменологічний підхід було застосовано для аналізу внутрішнього, суб'єктивного досвіду перебудови ідентичності, акцентуючи увагу на осмисленні фахівцями зміни своєї ролі та професійних меж. Соціокультурний та історико-генетичний підходи дали змогу інтерпретувати трансформацію як закономірну колективну відповідь професійної спільноти на радикальну зміну історичного контексту. На загальнонауковому рівні використано методи теоретичного моделювання, концептуального аналізу, а також аналіз документів (публікації українських науковців довоєнного та воєнного періодів). **Наукова новизна дослідження** полягає у комплексному концептуальному осмисленні парадигмального зсуву в професійній ідентичності українського практичного психолога, зумовленого воєнним часом. Вперше в рамках єдиної теоретичної моделі систематизовано та протиставлено довоєнні рольові архетипи («Психолог-консультант», «Експерт-фасилітатор з особистісного розвитку») та нові, сформовані в умовах війни («Кризовий психолог / Спеціаліст з ППД», «Травма-психолог», «Координатор психологічної стійкості спільноти», «Травмочутливий професіонал»). Визначено аксіологічну трансформацію від індивідуалістичних цінностей особистісного розвитку до цінностей безпеки, оперативної ефективності, колективної відповідальності та етики самозбереження. Чітко окреслено радикальну зміну профілю компетенцій із зсувом від глибинної терапії до протоколів кризової інтервенції. **Висновки.** Доведено, що воєнний контекст спричинив не еволюційну адаптацію, а революційну перебудову професійної ідентичності, що має системний та незворотний характер. Сформований гібридний архетип «психолога-ліквідатора наслідків кризи» інтегрує оперативну, терапевтичну, соціальну та рефлексивну складові частини, формуючи нову професійну культуру, орієнтовану на роботу в умовах постійної невизначеності. **Практичне значення** отриманих результатів полягає в такому: 1) теоретичні висновки є основою для розроблення актуальних навчальних програм і стандартів підготовки психологів для роботи в кризових умовах; 2) виявлені нові рольові моделі є важливим орієнтиром для організації супроводу та психологічного захисту самих фахівців; 3) розуміння трансформованої ідентичності становить фундамент для формування адекватної державної політики у сфері психічного здоров'я нації в повоєнний період.

Ключові слова: професійна ідентичність, практичний психолог, професійний імідж, трансформація, воєнний час, кризова психологія, травма, рольові моделі, професійні цінності.

Maria YATSYUK

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Psychology,
Public Higher Educational Establishment “Vinnytsia Academy of Continuing Education”
yatsyuk.m@academia.vn.ua
ORCID: 0000-0002-2393-9964

TRANSFORMATION OF THE PRACTICAL PSYCHOLOGIST'S PROFESSIONAL IMAGE IN WARTIME

Abstract. *The purpose of the article is to provide a comprehensive theoretical substantiation of the nature and dynamics of the paradigmatic transformation of the professional identity of practical psychologists in Ukraine under the conditions of the full-scale Russian-Ukrainian war. The study focuses on a systemic analysis of the interrelationship between the profound changes in the core components of professional identity (internal role models, system of professional values, and structure of competencies) and the necessity to form a new professional image adequate to the extreme working conditions. The work aims to conceptualize the new archetype of a specialist crystallizing in response to the challenges of collective trauma and social crisis. The research methodology is based on the principles of the systemic, phenomenological, and socio-cultural approaches. The systemic approach allowed for modeling the professional image as an open, dynamic system adapting to the impact of destabilizing factors of wartime. The phenomenological approach was applied to analyze the internal, subjective experience of identity restructuring, focusing on how professionals themselves make sense of the change in their role and professional boundaries. The socio-cultural and historico-genetic approaches enabled the interpretation of this transformation as a logical collective response of the professional community to a radical change in the historical context. At the general scientific level, methods of theoretical modeling, conceptual analysis, and document analysis (publications by Ukrainian scholars from pre-war and wartime periods) were used. The scientific novelty of the research lies in the comprehensive conceptual understanding of the paradigmatic shift in the professional identity of Ukrainian practical psychologists caused by the war. For the first time within a single theoretical model, pre-war role archetypes (“Counseling Psychologist”, “Expert-Facilitator of Personal Development”) are systematized and contrasted with new ones formed under wartime conditions (“Crisis Psychologist / Psychological First Aid Specialist”, “Trauma Psychologist/Therapist”, “Community Resilience and Safety Coordinator”, “Trauma-Sensitive Professional”). The axiological transformation from individualistic values of personal development to the values of safety, operational efficiency, collective responsibility, and self-preservation ethics is identified. A clear outline of the radical change in the competency profile is provided, marking a shift from in-depth therapy to crisis intervention protocols.*

Conclusions. *It is proven that the wartime context has caused not an evolutionary adaptation but a revolutionary restructuring of professional identity, which is systemic and likely irreversible. The formed hybrid archetype of a «psychologist-crisis responder» integrates operational, therapeutic, social, and reflexive components, shaping a new professional culture oriented toward working in conditions of constant uncertainty. Practical significance of the obtained results is as follows: 1) the theoretical conclusions form the basis for developing up-to-date training programs and standards for preparing psychologists to work in crisis conditions; 2) the identified new role models serve as an important reference point for organizing support and psychological protection for the specialists themselves; 3) the understanding of the transformed identity constitutes the foundation for forming an adequate state policy in the field of the nation's mental health in the post-war period.*

Key words: *professional identity, practical psychologist, professional image, transformation, wartime, crisis psychology, trauma, role models, professional values.*

Постановка проблеми. Системні трансформації, зумовлені воєнним часом, суттєво змінюють сферу надання психологічних послуг, формуючи нові соціальні запити, етичні виклики та екстремальні умови професійної діяльності. У цих обставинах практичний психолог змушений трансформуватися з консультанта, який працює у кабінеті, у кризового інтервента, що працює в умовах невизначеності, хронічного стресу та колективної травматизації, що вимагає переосмислення професійної ідентичності й відповідної модифікації професійного іміджу. Наукове

осмислення цієї трансформації є актуальним з огляду на потребу підвищення ефективності психологічної допомоги, оптимізації професійної самопрезентації та формування довіри, а також через її соціальну значущість для становлення нового суспільного статусу психологічної професії та розвитку державної політики у сфері психічного здоров'я в умовах війни й повоєнної реабілітації.

Центральна проблема дослідження полягає у суперечності між глибинною, вимушеною трансформацією змісту професійної діяльності практичного психолога в умовах воєнного часу

та недостатньо вивченими, несформованими механізмами відображення цієї трансформації в його професійному іміджі.

Аналіз джерел та останніх досліджень.

Аналіз останніх досліджень свідчить про те, що трансформація професійної ідентичності та іміджу психолога в умовах війни розглядається в межах ширших підходів до вивчення колективної травми, кризових інтервенцій і професійної ролі фахівця в екстремальних умовах. Наприклад, у працях Л. Пилипенка [5] акцентується роль стресостійкості професій, які допомагають, у контексті масової травматизації. У дослідженнях В. Панка [4] простежується ідея переорієнтації практичного психолога з індивідуально-кабінетної моделі на соціально орієнтовану, кризову та міждисциплінарну практику, однак при цьому проблема цілісного осмислення того, як ці зміни відображаються у професійному іміджі та суспільному сприйнятті фахівця, залишається фрагментарно розробленою, що зумовлює актуальність подальших теоретичних узагальнень.

Мета статті полягає у дослідженні сутності та динаміки трансформації професійної ідентичності практичного психолога в умовах воєнного часу з виявленням взаємозв'язку між змінами її змістового наповнення, структурних компонентів та їх відображенням у професійному іміджі.

Методологія теоретичного дослідження вибраної теми ґрунтується на принципах системності, міждисциплінарності та соціокультурної обумовленості, що дає змогу комплексно проаналізувати багаторівневий феномен трансформації. Як провідний філософсько-методологічний орієнтир виступає системний підхід, що дає змогу розглядати професійний імідж практичного психолога як цілісну, динамічну систему. Ця система включає такі взаємопов'язані підсистеми: внутрішня (професійна ідентичність, Я-концепція, ціннісно-рольова структура) та зовнішня (комунікативні стратегії, атрибутика, соціальне сприйняття).

Трансформація розуміється як реакція та адаптація цієї системи до впливу зовнішнього дестабілізуючого фактора – воєнного часу, що дає змогу простежити причинно-наслідкові зв'язки між зміною умов діяльності, перебудовою ідентичності та модифікацією іміджу.

Для розкриття глибини та специфіки внутрішнього, суб'єктивного виміру трансформації залучається феноменологічний підхід. Він акцентує увагу на осмисленні безпосереднього життєвого світу психолога, його інтенцій, переживань та способів конструювання сенсів у нових екстремальних обставинах. Цей підхід є ключовим для аналізу змісту професійної ідентичності, оскільки дає змогу зосередитись на тому, як сам фахівець інтерпретує зміну своєї ролі, цінностей та професійних меж.

На загальнонауковому рівні основним методом виступає теоретичне моделювання, дискурс-аналіз публічних релізів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасної української наукової дискусії та практики демонструє, що воєнний час спричинив не еволюційну, а революційну трансформацію професійної ідентичності практичного психолога, що найбільш яскраво виявляється у зміні системи внутрішніх рольових моделей. Цей перехід можна концептуалізувати як зсув від спеціалізованого, довготермінового, рефлексивного експерта до універсального, оперативного, дієвого інтервента, що функціонує в парадигмі виживання та стійкості.

Довоєнна парадигма (до 2014/2022 рр.): рольова структура формувалася під впливом західних моделей (К. Роджерс [7], І. Ялом [9]), і в Україні (О. Кокур [2]) базувалась на таких ключових ролях.

«Психолог-консультант». Фахівець, що надає психологічну допомогу у формі консультації, спрямованої на вирішення конкретної проблемної ситуації клієнта (сімейні, особистісні, професійні конфлікти, стреси адаптації тощо). Робота реалізується в межах контракту, в обмеженій кількості сесій, фокусу на актуальному запиті, використанні технік конкретного підходу (гештальт-терапія, когнітивно-поведінкова терапія тощо) [7; 9].

«Експерт-фасилітатор з особистісного розвитку». Фахівець, який допомагає клієнтові в усвідомленні та реалізації внутрішнього потенціалу, проходженні життєвих етапів, підвищенні особистісної та професійної ефективності. Дослідження підкреслювали важливість контракту, довгостроковості та глибинності процесу [4]. Акцент на ресурсності та майбутньому клієнта; довгостроковому характері взаємодії; інтеграції методів коучингу, позитивної психології та гуманістичних підходів.

«Фасилітатор психотерапевтичного процесу». Базова метароль, що лежить в основі багатьох підходів. Це позиція створення безпечного, приймаючого простору, де клієнт самостійно (але не самотньо) може досліджувати свої переживання, конфлікти та знаходити власні рішення [7].

Ключові трансформації під час війни (з 2014 р., особливо з 2022 р.): після початку російської агресії, особливо після повномасштабного вторгнення, відбулася кардинальна перебудова цієї системи. Науковці у своїх працях фіксують такі нові рольові архетипи, що стали домінуючими [6].

«Кризовий психолог / спеціаліст з надання психологічної першої допомоги (ППД)». Ця роль вийшла на перший план. Її зміст – швидка стабілізація психоемоційного стану в умовах безпосередньої загрози або відразу після критичної події. Психолог перестає бути «дослідником минулого» і стає «інженером теперішнього», прагнучи негайно зменшити страждання та запобігти поглибленню травми (методи, що базуються на протоколах WHO, IASC). Дослідження показують, що більшість психологів, які працюють з внутрішньо переміщеними особами та військовими, змушена освоїти цю роль як первинну [5].

«Травма-психотерапевт / травма-психолог». Ця роль витіснила модель консультанта з особистісного розвитку. Акцент зсувається з аналізу динаміки особистості на психологічну підтримку в контексті колективної травмизації. Замість «Чому ви це відчуваєте?» ключовим стає «Як вижити з цими відчуттями?». Психолог працює з горем, втратою, ПТСР, моральною травмою, часто в груповому форматі, визнаючи соціальну природу страждання (дослідження центрів «Лікарі без кордонів»).

«Координатор психологічної стійкості (резилієнтності) та безпеки спільноти». Роль розширюється за межі індивіда. Психолог активізує соціальні зв'язки, організовує групи взаємодопомоги, консультує волонтерів, лідерів громад. Він стає не лише надавачем послуг, але й модератором середовища психологічної безпеки на рівні мікросоціуму. Це відображає зміну парадигми від індивідуалістичної до колективно-орієнтованої психології в умовах війни [4].

«Травмочутливий професіонал» / «Учасник спільного досвіду». Найглибша внутрішня

трансформація. Психолог де-факто перестає бути «неуразливим експертом зі сторони». Він сам живе в тому ж контексті тривоги, невизначеності, втрат (про що свідчать дослідження вторинної травмизації та вигорання серед фахівців – праці Б. Лазоренка [2]). Це руйнує класичні терапевтичні межі і формує нову роль, засновану на автентичності, спільності долі та етиці взаємної підтримки. Психолог більше не може приховувати свою вразливість, що стає частиною його нового іміджу та інструментом встановлення довіри.

Таким чином, довоєнна ідентичність була сфокусована навколо індивіда та його внутрішнього світу в безпечному просторі кабінету. Воєнна ідентичність «розтікається» в простір: до епіцентру кризи (інтервент), у часовий вимір травми (той, хто супроводжує), у соціальне середовище (координатор), а також глибше в особистий досвід фахівця (травмочутливий професіонал). Ця трансформація, задокументована українськими науковцями у публікаціях останніх років [6], не є тимчасовою адаптацією, а формує новий, гібридний архетип психолога-ліквідатора психологічних наслідків кризи, який, ймовірно, визначить розвиток професії в Україні на довгі роки після закінчення війни.

Воєнний час спричинив фундаментальну переорієнтацію аксіологічної основи професії практичного психолога. Довоєнна система цінностей, сформована на принципах гуманістичної психології (К. Роджерс та ін. [7]), надавала пріоритет таким категоріям, як самоактуалізація клієнта, безоціночне прийняття, автономія, конгруентність та довгостроковий терапевтичний стосунок. Фокус був спрямований на внутрішній світ та розвиток потенціалу індивіда в стабільних умовах.

Під впливом екстремального контексту війни відбувається ціннісний зсув у бік прагматички виживання, безпеки та колективної стійкості. Ця трансформація детально документується в публікаціях українських дослідників воєнного періоду [1].

Пріоритет безпеки над усім. Етична норма «не нашкоди» набуває абсолютного, фізичного виміру. Техніки, що активують травматичні спогади, заборонені на етапі кризи. На перший план виходить створення психологічно безпечного середовища як умови для будь-якої

подальшої роботи (І. Булах, Є. Резвих [1]). Це переорієнтує методологію з глибинної проробки на стабілізацію та контейнерування афекту.

Від автономії до інтервентної активності та директивності. Класична цінність нейтрального фасилітатора поступається цінності оперативної ефективності. У кризових умовах психолог змушений брати на себе більш активну, іноді навіть директивну роль для швидкої організації психічних ресурсів клієнта (наприклад, у протоколах ППД). Акцент зміщується з «розуміння причин» на «надання інструментів регуляції тут і зараз».

Від індивідуалізму до колективної відповідальності та справедливості. Довоєнна цінність індивідуальної роботи поступається цінності суспільного здоров'я та психологічної безпеки спільноти (Л. Пилипенко [5]). Пріоритетом стає допомога найбільш уразливим групам та участь у відновленні соціальних зв'язків. Формується нова етична дилема – розподіл обмеженого ресурсу (часу, сил) між індивідами та спільнотою.

Цінність професійних меж трансформується в цінність «турботи про себе» (self-care) та вразливості. Традиційна жорстка межа «фахівець-клієнт» розмивається в умовах спільного травматичного досвіду. На зміну їй приходять цінності рефлексивної вразливості, автентичності та етики самозбереження як умови професійної довгострокової працездатності. Неприйняття власних меж веде до швидкого вигорання, що розглядається як професійна невідповідальність (І. Булах, Є. Резвих [1]).

Таким чином, трансформація ціннісної системи має характер парадигмального зсуву: від гуманістично-розвиткової моделі, орієнтованої на індивіда в мирному контексті, до кризово-адаптаційної моделі, що цінує безпеку, оперативність, колективну резилієнтність та особисту стійкість фахівця як основу для надання допомоги в умовах екзистенційної загрози. Ця нова аксіологічна карта, сформована під час війни, ймовірно, стане постійним елементом професійної культури українських психологів.

Воєнний контекст викликав радикальне переформатування профілю компетенцій практичного психолога, змістивши акцент з глибинних, довгострокових методів на

оперативні, кризові інтервенції та техніки стабілізації.

Замість компетенцій у тривалій психодинамічній чи гуманістичній терапії на перший план виходять компетенції в кризовій інтервенції та наданні психологічної першої допомоги (ППД) [5; 6]. Фахівець має вміти швидко оцінити рівень стресу, надати допомогу в полі чи укритті, володіти техніками «заземлення», дихальними вправами для негайного зниження тривоги. Компетенція діагностики особистості доповнюється (а часто й замінюється) компетенцією скринінгу гострого стресового розладу, ПТСР та ознак моральної травми. Консультативні навички трансформуються в навички кризового консультування, що включають більшу директивність, структурованість та інформаційність.

Методи роботи зміщуються від інсайт-орієнтованих бесід (активне слухання, інтерпретація) до структурованих, тілесно-орієнтованих та ресурсно-фокусованих протоколів. Набувають пріоритету протоколи ППД (за WHO, IASC), елементи травмофокусованої когнітивно-поведінкової терапії (TF-CBT) на етапі переробки травми, техніки стабілізації та регуляції (методи контейнерування, «безпечного місця»), техніки для роботи зі скорботою та втратою в умовах колективної травми.

Формат роботи також зазнає змін: індивідуальна кабінетна робота поступається груповій роботі, мобільним та онлайн-форматам. Зростає значення пропедевтики психічних захворювань у форматі коротких інструктажів для спільнот та волонтерів.

Виникають нові, критично важливі навички: навички роботи в умовах невизначеності та під загрозою (робота під обстрілами, в стресових умовах), координаційні навички та робота в міждисциплінарних командах (з лікарями, соціальними працівниками, рятувальниками). Окремою ключовою компетенцією стає глибока саморегуляція та профілактика вторинної травматизації, що розглядається вже не лише як особисте вміння, але й як обов'язковий професійний стандарт.

Висновки. Український практичний психолог у воєнний час зазнав глибинної парадигмальної трансформації, що переформатувала саму основу його професійної ідентичності. Цей перехід можна охарактеризувати як зсув

від індивідуалістичної, кабінетної моделі «експерта-фасилітатора» до гібридної, соціально-центрованої моделі «кризового інтервенітальквідатора». Ключовим вектором змін стало кардинальне переосмислення рольових моделей: традиційні ролі психолога-консультанта та експерта з особистісного розвитку поступилися новим архетипам – кризовому психологу, спеціалісту з ППД, травма-терапевту, координатору психологічної стійкості спільноти та травмочутливому професіоналу, який визнає спільність травматичного досвіду. Цій зміні ролей відповідає фундаментальна переорієнтація ціннісної системи професії: аксіологічний акцент змістився з ідеалів самоактуалізації, нейтральності та довгострокового контакту на прагматику виживання, де абсолютними пріоритетами стали безпека (фізична та

психологічна), оперативна ефективність втручання, колективна відповідальність та етика самозбереження фахівця. На практичному рівні це вилилося у радикальну зміну структури компетенцій: ядро професійних навичок трансформувалося від глибинних терапевтичних методів до володіння структурованими протоколами кризового реагування, техніками стабілізації та навичками роботи в умовах безпосередньої загрози.

Перспектива дослідження полягатиме у визначенні механізмів та стратегій відображення трансформованої ідентичності у професійному іміджі, зокрема у внутрішньому іміджі (саморепрезентації, Я-концепції фахівця); у зовнішньому іміджі, що формується через атрибути, мовленнєві практики, комунікацію з клієнтами та соціальне середовище.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Булах І., Резвих Є. Трансформація ціннісного компонента професійної діяльності дорослих в умовах війни. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Психологія*. 2025. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/psyspu/2025.1.2>.
2. Кокун О. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: монографія. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2012. 200 с.
3. Лазоренко Б. Само- і взаємодопомога в опануванні ветеранами та волонтерами посттравматичних стресових станів при поверненні до мирного життя. *Проблеми політичної психології*. 2021. Т. 24. № 1. С. 134–146. DOI: <https://doi.org/10.33120/popp-Vol24-Year2021-69>.
4. Панок В. Діяльність психологічної служби та українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи в умовах війни: результати, проблеми, пріоритети. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. Т. 4. № 2. С. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4205>.
5. Пилипенко Л. Особливості професійної діяльності психологів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту. *Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія*. 2024. № 2 (4). С. 121–126. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2024-2-20>.
6. Психологія особистості фахівця в умовах воєнного часу та поствоєнної реабілітації: збірник матеріалів ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 жовтня 2024 р.) / уклад. В. Бліхар. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 416 с.
7. Rogers C.R. The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*. 1957. № 21 (2). Р. 95–103. DOI: <https://doi.org/10.1037/h0045357>.
8. Yalom I.D. *Existential Psychotherapy*. New York: Basic Books, 1980. 544 p.

REFERENCES:

1. Bulakh, I., & Rezvykh, Ye. (2025). Transformatsiia tsinnisnogo komponenta profesiinoi diialnosti doroslykh v umovakh viiny [Transformation of the Value Component of Adults' Professional Activity in Wartime]. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk. Seriya: Psykholohiia – Slobozhansky Scientific Bulletin. Series: Psychology*, 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/psyspu/2025.1.2> [in Ukrainian].
2. Kokun, O. (2012). Psykholohiia profesiinoho stanovlennia suchasnoho fakhivtsia: Monohrafiia [Psychology of Professional Development of a Modern Specialist: Monograph]. Kyiv: DP Inform.-analytichne ahentstvo [in Ukrainian].
3. Lazorenko, B. (2021). Samo- i vzaiemodopomoha v opanuvanni veteranamy ta volonteramy posttravmatychnykh stresovykh staniv pry povernenni do myrnoho zhyttia [Self- and Mutual Aid in Mastering Post-Traumatic Stress Conditions by Veterans and Volunteers upon Returning to Civilian Life]. *Problemy politychnoi psykholohii – Problems of Political Psychology*, 24 (1), 134–146. DOI: <https://doi.org/10.33120/popp-Vol24-Year2021-69> [in Ukrainian].
4. Panok, V. (2022). Diialnist psykholohichnoi sluzhby ta ukrainskoho naukovo-metodychnoho tsentru praktychnoi psykholohii i sotsialnoi roboty v umovakh viiny: rezultaty, problemy, priorytety [The Activities of the

Psychological Service and the Ukrainian Scientific and Methodological Center for Practical Psychology and Social Work in Wartime: Results, Problems, Priorities]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 4 (2), 1–8. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4205> [in Ukrainian].

5. Pylypenko, L. (2024). Osoblyvosti profesiinoi diialnosti psykholohiv operatyvno-riatuvnoi sluzhby tsyvilnoho zakhystu [Peculiarities of Professional Activity of Psychologists in the Operational Rescue Service of Civil Defense]. *Naukovi zapysky Lvivskoho derzhavnoho universytetu bezpeky zhyttiediialnosti. Pedahohika i psykholohiia – Scientific Notes of Lviv State University of Life Safety. Pedagogy and Psychology*, 2 (4), 121–126. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2024-2-20> [in Ukrainian].

6. Psykholohiia osobystosti fakhivtsia v umovakh voiennoho chasu ta povoiennoi rehabilitatsii: zbirnyk materialiv IX Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (25 zhovtnia 2024 r.) [Psychology of a Specialist's Personality in Wartime and Post-War Rehabilitation: Proceedings of the IX All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (October 25, 2024)]. (2024). (Comp. V.S. Blikhar). Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].

7. Rogers, C.R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 21 (2), 95–103. DOI: <https://doi.org/10.1037/h0045357> [in English].

8. Yalom, I.D. (1980). *Existential Psychotherapy*. New York: Basic Books [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 30.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.03.2026